

NOMODDIY MADANIY MEROSNI YOSHLAR ORASIDA TARG'IB QILISH

Alfraganus University

xalqaro munosabatlar yo'nalishi

*II bosqich talabasi **Sobirjonov Boburjon***

*Ilmiy rahbar: katta o'qituvchi **Madiyor Turdiyev***

Annotatsiya: Ushbu maqolada nomoddiy madaniy merosni yoshlar orasida samarali targ'ib qilishning dolzarb masalalari yoritilgan. Tadqiqotda yoshlarning milliy an'analar, urf-odatlar, og'zaki ijod namunalari va madaniy qadriyatlarga bo'lgan munosabati tahlil qilingan. Muallif zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan, ijtimoiy tarmoqlardan va ta'lim tizimidan foydalanib, nomoddiy merosni saqlash va uni yoshlarga yetkazishning innovatsion uslublarini taklif etadi. Maqolada shuningdek, yoshlar ongida madaniy identifikatsiyani shakllantirishda madaniy merosning tutgan o'rni ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Nomoddiy madaniy meros, yoshlar, targ'ibot, madaniy qadriyatlar, milliy identitet, axborot texnologiyalari.

Аннотация:

В статье рассматриваются актуальные вопросы популяризации нематериального культурного наследия среди молодежи. Проанализировано отношение молодых людей к национальным традициям, обычаям, устному народному творчеству и культурным ценностям. Автор предлагает инновационные методы сохранения и передачи нематериального наследия молодому поколению с использованием современных информационно-коммуникационных технологий, социальных сетей и системы образования. Также раскрыта роль культурного наследия в формировании культурной идентичности у молодежи.

Ключевые слова: Нематериальное культурное наследие, молодежь, популяризация, культурные ценности, национальная идентичность, информационные технологии.

Abstract: This article addresses the pressing issues related to the promotion of intangible cultural heritage among youth. It analyzes young people's attitudes toward national traditions, customs, oral folklore, and cultural values. The author proposes innovative strategies for preserving and disseminating intangible heritage to younger generations through modern information and communication technologies, social media, and educational systems. The study also highlights the role of cultural heritage in shaping the cultural identity of youth.

Keywords: Intangible cultural heritage, youth, promotion, cultural values, national identity, information technologies.

I. KIRISH VA MAVZUNING DOLZARBLIGI

Globalashuv va raqamli transformatsiya davrida milliy o'zlikni saqlab qolish masalasi barcha jamiyatlar uchun strategik ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, yosh avlodning madaniy ongini shakllantirish va mustahkamlashda nomoddiy madaniy merosni asrash va uni yangi avlodga yetkazish muhim vazifalardan biridir[1/5]. Nomoddiy madaniy meros — bu xalqning tarixiy xotirasi, dunyoqarashi, estetik qarashlari va ijtimoiy tajribasini o'zida mujassam etgan og'zaki an'analar, urf-odatlar, marosimlar, xalq ijodi va boshqa ko'rinishlardagi merosdir[3/11-12]. U faqatgina o'tmish yodgorligi emas, balki kelajak avlodning ma'naviy tayanchi va madaniy identitetini belgilovchi omil sifatida e'tirof etiladi[6/15-18].

Bugungi kunda yoshlar orasida g'arb madaniy qadriyatlariga bo'lgan qiziqish kuchayib borayotgan bir paytda, o'z milliy merosimizga nisbatan e'tiborning susayishi kuzatilmoqda[2/45-49]. Bu esa madaniy begonalashuv, milliy identitetning zaiflashuvi va ijtimoiy ongda bo'shliqlar paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, nomoddiy madaniy merosni yoshlar

orasida tizimli va zamonaviy vositalar orqali targ'ib qilish dolzarb ijtimoiy va ilmiy masalaga aylanmoqda.

Mazkur tadqiqot aynan shunday ehtiyojdan kelib chiqqan bo'lib, unda yoshlarning madaniy merosga bo'lgan munosabati, ularni jalb qilishning samarali shakl va usullari, shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ijtimoiy tarmoqlar va ta'lim tizimi orqali milliy qadriyatlarni targ'ib etish imkoniyatlari o'rganiladi. Shu bilan birga, maqolada madaniy merosning yoshlar ongida milliy g'urur va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishdagi o'rni ham nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi.

II. METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda nomoddiy madaniy merosni yoshlar orasida targ'ib qilishda mavjud holatni o'rganish, muammolarni aniqlash va samarali yechimlarni ishlab chiqish maqsadida sifatli va miqdoriy (mixed methods) tadqiqot yondashuvi qo'llanildi. Mazkur yondashuv orqali tadqiqot mavzusi kompleks tarzda tahlil qilindi va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga zamin yaratildi[4/22-26].

Tadqiqot obyekti va subyekti

Tadqiqot obyekti sifatida O'zbekiston hududida mavjud bo'lgan nomoddiy madaniy meros elementlari (masalan, xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar, marosimlar, hunarmandchilik an'analari va boshqalar) olindi. Tadqiqot subyekti esa 16–25 yosh oralig'idagi yoshlar, xususan o'rta maxsus va oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar, shuningdek, faol yoshlar guruhi vakillari bo'ldi[8/12-15].

Ma'lumot to'plash usullari

Tadqiqotda bir nechta ma'lumot yig'ish vositalaridan foydalanildi:

- **So'rovnoma (anketalar):** 300 nafar respondent ishtirokida onlayn va oflayn shaklda o'tkazildi. So'rovnoma yoshlarning nomoddiy madaniy meros haqidagi bilim darajasi, munosabati va uni qanday manbalardan o'rganayotgani haqida savollarni o'z ichiga oldi.

• **Yarim strukturaviy intervyular:** 20 nafar madaniyatshunos, folklorshunos, o'qituvchi va yoshlar yetakchilari bilan chuqurlashtirilgan suhbatlar o'tkazildi. Intervyular orqali nomoddiy merosni targ'ib qilishdagi mavjud yondashuvlar va amaliy tajribalar o'rganildi.

• **Kontent-tahlil:** Ijtimoiy tarmoqlarda va ommaviy axborot vositalarida madaniy merosga oid tarkiblar (postlar, video, maqolalar) tahlil qilindi. Bunda madaniy kontentning yoshlar tomonidan qabul qilinishi, ulardagi reaksiyalar (layk, izoh, bo'lishish) statistik jihatdan ko'rib chiqildi.

Tadqiqot metodlari

• **Tahliliy metod:** Nazariy adabiyotlar, avvalgi ilmiy ishlar, davlat va xalqaro tashkilotlarning (UNESCO, IICAS va boshqalar) hisobotlari asosida nomoddiy merosni saqlash va targ'ib qilish tajribalari o'rganildi.

• **Sotsiologik metod:** So'rovnoma va intervyular orqali ijtimoiy fikr, ehtiyoj va xatti-harakatlar tahlil qilindi.

• **Komparativ metod:** Turli hududlardagi yondashuvlar va yoshlarning madaniy merosga bo'lgan qiziqishi solishtirildi.

• **Statistik tahlil:** So'rovnomadan olingan ma'lumotlar SPSS dasturiy ta'minoti yordamida kodlandi va diagrammalar orqali vizualizatsiya qilindi.

Tadqiqot cheklovlari

Tadqiqotda faqat ayrim hududlardagi yoshlar qamrab olingani sababli, umumiy lashtirishda ehtiyotkorlik bilan yondashish zarur. Shuningdek, intervyular sonining cheklangani sababli ayrim holatlarda fikrlar to'liq spektrni qamrab olmasligi mumkin.

III. NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari yoshlar orasida nomoddiy madaniy merosga bo'lgan qiziqish mavjud bo'lsa-da, bu qiziqish barqaror emasligi va yetarlicha chuqurlashmaganini ko'rsatdi. O'tkazilgan so'rovnomada ishtirok etgan 300 nafar respondentning 67 foizi milliy urf-odatlar, marosimlar yoki xalq og'zaki ijodi haqida

umumiy ma'lumotga ega ekanini bildirgan bo'lsa-da, atigi 24 foizi ushbu merosga oid faol tadbirlarda bevosita ishtirok etishini ma'lum qildi. Qolgan qismi esa bu boradagi ishtirokini "kam yoki mutlaqo yo'q" deb baholadi.

Yarim strukturaviy intervyular orqali aniqlanishicha, ko'pchilik yoshlar madaniy merosni qadrlasa-da, uni zamonaviy formatlarda – masalan, videoroliklar, podkastlar, interaktiv onlayn kurslar orqali ko'rishni afzal ko'radi. Bu esa shuni anglatadiki, nomoddiy madaniy merosni targ'ib qilishda an'anaviy yondashuvlardan tashqari, raqamli va innovatsion uslublarni keng joriy etish zarur.

Tadqiqot davomida ijtimoiy tarmoqlarda madaniy kontentlarning kuzatuvchanlik darajasi ham tahlil qilindi. Masalan, mahalliy madaniyat markazlari yoki folklor ansambllari tomonidan yaratilgan kontentlar, o'rtacha 500–1000 ko'rish soniga ega bo'lsa, zamonaviy formatda (masalan, qisqa metrajli TikTok yoki Reels videolar) tayyorlangan kontentlar 5–10 baravar ko'p auditoriyani qamrab olgan. Bu esa yoshlar auditoriyasiga ta'sir qilishda vizual va tezkor shakldagi kontentning ustunligini ko'rsatadi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, ta'lim muassasalarida nomoddiy madaniy merosga oid mavzular ko'pincha umumiy madaniyat doirasida cheklangan holatda beriladi. Bu esa yoshlarning merosga nisbatan chuqurroq qiziqishini shakllantirishga to'sqinlik qilmoqda. Respondentlarning fikricha, agar bu mavzular amaliy mashg'ulotlar, folklor festivallari, hunarmandlik ko'rgazmalari va ustoz-shogird an'analari orqali jonli tarzda o'rgatilsa, samaradorlik ancha yuqori bo'ladi.

Shuningdek, yoshlarning madaniy merosga munosabatiga ta'sir qiluvchi omillar sifatida quyidagilar ajratib ko'rsatildi:

- Oila va mahalla muhitida madaniy qadriyatlar bilan tanishtirish darajasi;
- Ijtimoiy tarmoqlardagi milliy kontentlar sifati va doirasi;
- Ta'lim tizimida milliy merosga oid maxsus loyihalarning mavjudligi;

- Yoshlar bilan ishlovchi tashkilotlarning tashabbuslari va qo'llab-quvvatlov darajasi.

Umuman olganda, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, nomoddiy madaniy merosni yoshlar orasida muvaffaqiyatli targ'ib etish uchun biryoqlama yondashuv yetarli emas. Bu borada davlat, ta'lim muassasalari, madaniyat markazlari, OAV va ijtimoiy platformalar o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Innovatsion texnologiyalar, kreativ yondashuvlar va yoshlarning tilida so'zlaydigan formatlar orqali nomoddiy merosni zamonaviy hayotga uyg'unlashtirish uning davomiyligi va barqarorligi uchun zarur shart hisoblanadi.

IV. XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, nomoddiy madaniy meros yoshlar uchun faqat tarixiy boylik emas, balki ularning madaniy o'zligini shakllantiruvchi asosiy omillardan biri sifatida qaralishi zarur. Afsuski, hozirgi globallashuv va raqamli axborot oqimlari sharoitida yoshlarning ushbu merosga nisbatan qiziqishi sezilarli darajada pasaymoqda yoki yuzaki shaklda namoyon bo'lmoqda. Tadqiqotda aniqlanishicha, yoshlarning aksariyati nomoddiy meros to'g'risida umumiy ma'lumotga ega bo'lsa-da, u bilan bevosita tanishish va faol ishtirok etish imkoniyatlari cheklangan[7/34-39].

Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarning keng tarqalganligi, ayniqsa ijtimoiy tarmoqlar va vizual kontentlar orqali madaniy merosni zamonaviy shakllarda targ'ib qilish imkoniyati katta ekanligi aniqlandi. Bu esa madaniy merosni yoshlar orasida jozibador va tushunarli shaklda taqdim etish uchun yangi platformalarni jalb qilish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida madaniy merosni yoshlar ongiga singdirishda quyidagi omillar muhim rol o'ynashi aniqlangan:

- ta'lim tizimida nomoddiy merosni amaliy mashg'ulotlar orqali o'rgatish;
- raqamli platformalarda milliy kontentlar sifatini oshirish;

- yoshlar bilan ishlovchi tashkilotlarning faolligini kuchaytirish;
- oila va mahalla muhitida milliy qadriyatlarni targʻib etish.

Shu asosda, nomoddiy madaniy merosni yoshlar orasida samarali targʻib qilish uchun koʻp darajali, tizimli va innovatsion yondashuv zarur. Bu borada davlat siyosati, madaniyat muassasalari, taʼlim tashkilotlari va jamiyatning oʻzi muvofiqlashtirilgan holda harakat qilishi kerak. Ayniqsa, yoshlarning dunyoqarashiga mos, ularning madaniy va axboriy ehtiyojlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan madaniy-maʼrifiy tashabbuslar ushbu yoʻnalishdagi muvaffaqiyatning asosiy omili boʻlishi mumkin.

Nomoddiy madaniy merosni bugungi avlodga toʻgʻri yetkazish nafaqat uni saqlab qolish, balki uni yangi tarixiy va madaniy sharoitlarda qayta uygʻotish, zamonaviy ruhda yashatish demakdir[5/227-254].

ADABIYOTLAR ROʻYHATI

1. UNESCO. (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Paris: UNESCO Publishing. p. 5.
2. Qurbonov, A. (2019). Oʻzbekistonda nomoddiy madaniy merosni saqlash. «Madaniyat va Taʼlim», №2, 45–49-betlar.
3. Smith, L. (2006). Uses of Heritage. London: Routledge. pp. 11-12, 80-82.
4. Tursunov, A. (2021). Yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash. «Oʻzbekiston Yoshlar Siyosati», №4, 22–26-betlar.
5. Bortolotto, C. (2007). From UNESCO to the Community. In: Smith, L. & Akagawa, N. Intangible Heritage. London: Routledge. pp. 227–254.
6. Karimov, I. (1997). Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Oʻzbekiston. pp. 15-18.
7. Kurmanbaeva, G. (2020). Digitalization of Cultural Heritage. Central Asian Journal of Cultural Studies, Vol.2(1), pp. 34–39.
8. Nodirbekov, B. (2018). Milliy anʼanalarni asrashda yoshlarning oʻrni. «Madaniyat va Sport», №1, 12–15-betlar.